

רוק גופר

המעבדה לאספות אזרחים ברשויות המקומיות, מרכז השל לקיימות

דויד דוניץ

המעבדה לאספות אזרחים ברשויות המקומיות, מרכז השל לקיימות

דניאלה זגמן

המעבדה לאספות אזרחים ברשויות המקומיות, מרכז השל לקיימות

ענת קדם

המעבדה לאספות אזרחים ברשויות המקומיות, מרכז השל לקיימות

דבי רוס

המעבדה לאספות אזרחים ברשויות המקומיות, מרכז השל לקיימות

ציטוט מומלץ

גופר ר, דוניץ ד, זגמן ד ואחרים. 2024. אספת אזרחים בנגב המערבי – למה היא חיונית ולמה עכשיו? *אקולוגיה וסביבה* 15(1).

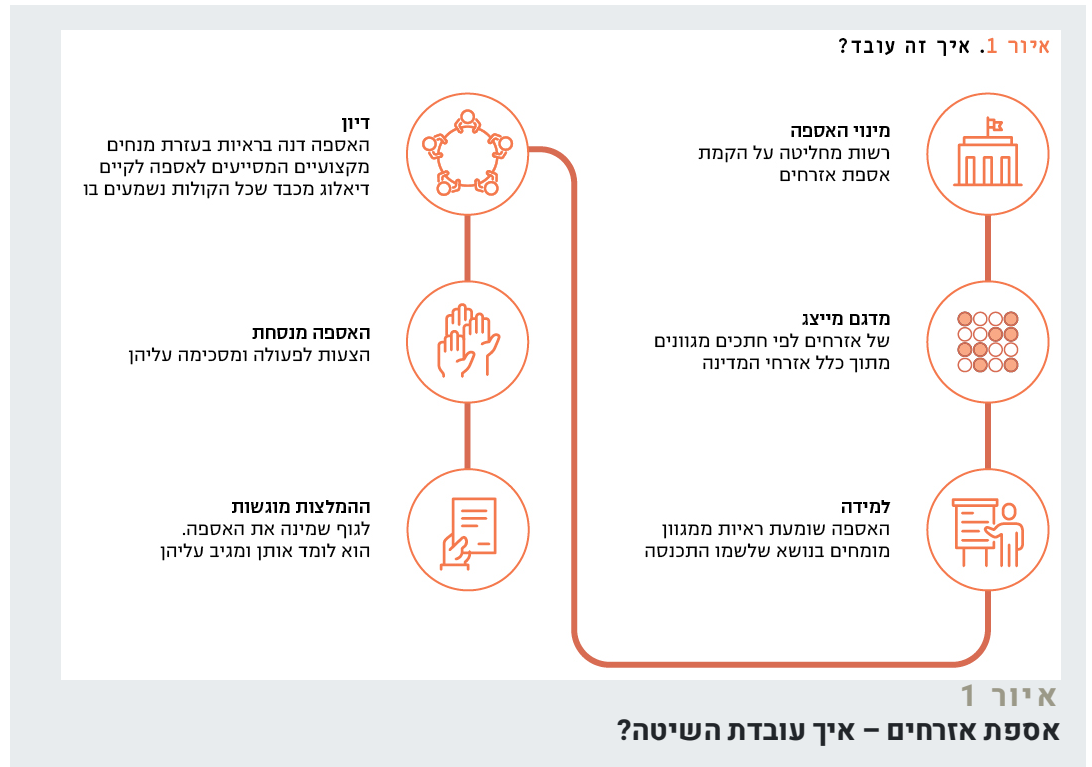
נחל הבשור. "המחקר הבין-לאומי על בניית חוסן אחרי אסון מצביע על כך ששילוב התושבים במציאת פתרונות יישומיים הוא מהמרכיבים החשובים ביותר להצאת התאוששות, לבניית חוסן של קהילות ולשיקום האמוץ" | צילום ורד זיסו יוגב

אספת אזרחים בנגב המערבי – למה היא חיונית ולמה עכשיו?

גיליון אביב 2024 / כרך 15(1) / שיקום ופיתוח בר-קיימא של הנגב 28 במרץ, 2024 [נקודת מבט](#)
המערבי
גילוי נאות: המחברים
הם חברי צוות מיזם דמוקרטיה 3.0 המקדם קיום אספות אזרחים בישראל

דמיינו אולם גדול ובו מאה אזרחים, בבואה של מגוון הציבור של הנגב המערבי. כל אזרחי הנגב המערבי הנמצאים מחוץ לאולם ומביטים בו מרגישים שהם מיוצגים באופן הוגן על ידי אנשים דומים להם. תארו לכם שבאולם נשמעים מומחים ובעלי עניין המציגים את קשת הפרספקטיבות הנוגעות לפיתוח האזור, בסוגיות שיש להן השפעה מהותית על חיי התושבים. לאחר מכן נערכים דינמי עומק ומתקבלות החלטות בהסכמה רחבה – המלצות כיצד צריך ליישם, הלכה למעשה, את השיקום והפיתוח בנגב המערבי. תארו גם שמנהלת תקומה היא זו המזמנת את המתרחש באולם, ומביאה איתה מחויבות של משרדי ממשלה לדון בכובד ראש בהמלצות, ואף נותנת דין וחשבון למשתתפים – אילו מהן מתקבלות, אילו לא, ואילו נדחות לדיון מאוחר יותר, ומנמקת את החלטתה (איור 1).

השיטה המתוארת איננה דמונית כלל וכלל. היא נקראת אספת אזרחים (Citizens' Assembly). זהו הליך של חדשנות דמוקרטית שנועד ליצור מדיניות ציבורית מיטיבה בסוגיות מורכבות. שיטה זו הוצעה בחודשים אלה למנהלת תקומה כדי לסייע לבנות מחדש את האמון בין המדינה לתושבי המקום, וכדי לאפשר לתושבים להשפיע על עתידם כדרך להתאוששות ולבניית חוסן.

פתקיות המציגות תוצרי עבודה בקבוצות בשלב גיבוש ההמלצות באספת האזרחים הראשונה שהתקיימה בישראל – קריית טבעון, 2022

סוגיות המתאימות להיות מטופלות באמצעות אספת אזרחים הן בין-תחומיות, מערבות בעלי עניין רבים, מעוררות מחלוקת ומורכבות לפיזוח (wicked problems). על כן, אין זה מפתיע שמדינות רבות מנהיגות אספות אזרחים כחלק מההתמודדות עם משבר האקלים. הבולטת בין יותר מ-100 אספות האקלים שכבר בוצעו, היא זו שכניס נשיא צרפת מקרון ב-2019 במטרה לבחון כיצד צרפת יכולה לצמצם את פליטות גזי החממה ברוח הצדק החברתי, והיא דנה בנושאים: דיור, תחבורה, אוכל, צריכה, עבודה וייצור. גם אספת האקלים באוסטרליה עסקה בנושאים דומים במסגרת השאלה: "כיצד אוסטריה יכולה להגיע לניטרליות

אקלימית עד 2040? אספות האזרחים הללו יצרו דיון ציבורי, העלו את המודעות האזרחית, ואפשרו לאוכלוסייה למלא תפקיד פעיל בהתמודדות עם משבר האקלים. לדוגמה, בצרפת הוטמעו באופן מלא או חלקי 100 מהמלצות, שמהוות 67% מסך ההמלצות שהוגשו לנשיא [2].

ההצעה לקיום אספת אזרחים שתעסוק בפיתוח בר-קיימא של הנגב המערבי נתמכת במורשת הזו של אספות אקלים. יתרה מכך, המקרה של הנגב המערבי שלאחר השבר של השבעה באוקטובר, מזמן סיבות נוספות לקיומה של אספת אזרחים: המחקר הבין-לאומי על בניית חוסן אחרי אסון מצביע על כך ששילוב התושבים במציאת פתרונות יישומיים הוא מהמרכיבים החשובים ביותר להצאת התאוששות, לבניית חוסן של קהילות ולשיקום האמון [3].

במקומות שונים בעולם שאירע בהם אסון, או במקרים של משברים חברתיים או פוליטיים, כונסו אספות אזרחים כמרכיב משמעותי בתהליך קבלת החלטות. הוריקן קתרינה שאירע בניו אורלינס ב-2005, זרע הרס בעיר ובסביבתה. ממשל בוש דרש שחמש ישויות, בהן המושל, המחוקק ומנהלת השיקום, יסכימו על סדרי העדיפויות של שיקום העיר כתנאי להעברת הכספים הפדרליים. שלושה ניסיונות לתכנן את השיקום כשלו, בעיקר כי תהליך התכנון לא נתן ייצוג לתושבי העיר. בינואר 2007 החל הניסיון הרביעי: קונגרס אזרחי שהתנהל במשך חמישה חודשים זימן השתתפות אזרחית רחבה – מעל 3,000 תושבים מפונים, על פני חמש ערים שונות, ובליווי מומחים – הצליח לכנס את "ניו אורלינס בחדר אחד" ולהשיג את ההסכמה שהייתה דרושה לשחרור כספי הסיוע הפדרליים [4].

סיור לימודי של חברי אספת האזרחים של קריית טבעון במתקן מחזור הפסולת ורידיס, הסמוך לעפולה. אספת האזרחים עסקה בשאלה כיצד קריית טבעון יכולה להיערך להפחתה משמעותית של פסולת הנשלחת להטמנה | צילום: כרמל גורני משבר פוליטי עמוק יכול אף הוא למצוא מענה בקיום של אספת אזרחים. כך קרה בבלגיה, כאשר במשך 541 ימים, בין יוני 2010 לדצמבר 2011, שרר ואקום שלטוני מכיוון שלא הייתה ממשלה פעילה, ורבים תהו אם בלגיה בכלל תצליח להמשיך להתקיים כמדינה. הארגון החברתי G1000 חולל את אספת האזרחים הראשונה בבלגיה, שצמחה כתנועת אזרחים שביקשה להתחיל לפעול מהמקום שהפוליטיקאים נתקעו בו. לכאורה, לאספה היה אפקט פוליטי מוגבל, אך יש הטוענים שהיא זו שהצליחה לשנות את האקלים הפוליטי במדינה [1]. מקרים אלה ונוספים מדגימים כיצד אספת האזרחים פרצה דרך ליציאה מהמשבר.

מתבקש שהתוכניות הנרקמות לפיתוח מקיים של הנגב המערבי, לאחר השבעה באוקטובר, ישקפו תפיסה דמוקרטית של שיתוף אזרחי מייצג ועמוק. אספת אזרחים היא אחת השיטות המבטיחות לעשות זאת, גם בזכות הניסיון הרב שהצטבר בעולם ביישומה, וגם בזכות היותה מקודמת על ידי ארגון ישראלי, מיזם דמוקרטיה 3.0, שהתנסה בה. אספת אזרחים מזמנת עיסוק גם בהיבטים הפיזיים של התכנון והשיקום, וגם בסוגיות נרחבות יותר של קיימות, כמו קהילה, חוסן ורב-דוריות. אלה וגם אלה הן סוגיות שמחייבות את הרשויות והממשלה להעז לתת לתושבים קול בקבלת החלטות. גם כשיחלוף מועד הגגשה של תוכנית

החומש הממשלתי, יהיה מקום לערוך אספת אזרחים ככלי חיוני ומועיל בתוכניות היישום הממשלתיות.

מקורות

1. ארסלס ב. 2024. אספות אזרחים בעתות משבר וקונפליקט. וובינר. דמוקרטיה 3.0.
2. מטר א, שלו א וגופר ר. 2023. אספות אקלים: התמודדות עם משבר האקלים באמצעות אספות אזרחים. המדריך לאספות אזרחים בנושא משבר האקלים והפוטנציאל שלהן להובלת שינוי. צוות דמוקרטיה 3.0. תל-אביב: מרכז השל.
3. שמר א. 2024. סגולותיה של ההשתתפות: קידום חוסן אישי וקהילתי מחדר הטיפול. בטיפולנט – הקהילה המקצועית.
4. Williamson A. 2007. The role of citizen participation in legitimating The Unified New Orleans Plan. Harvard University, Kennedy School of Government